

ПОТЕНЦІАЛ ЗАОЩАДЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.

Олефіренко О.М., Кононенко Ю. І., Власова І. Ю.

Розвиток економічної системи залежить від обсягу інвестицій, які є ключовим фактором економічного розвитку. В свою чергу, обсяг інвестицій визначається детермінантами. Головним фактором, що зумовлює динаміку та обсяги інвестицій в реальному секторі економіки, є фактор заощаджень фізичних осіб, домогосподарств.

В економічній системі з розвиненими фінансовими ринками заощадження ефективно трансформуються в інвестиції та відповідно стають важливим рушієм соціально-економічного розвитку. З огляду на ці обставини в економічній науці актуальним питанням є дослідження та прогнозування поведінки споживачів, визначення сукупного обсягу заощаджень та вивчення механізмів трансформації цих заощаджень в інвестиції.

Знання про тенденції у цій сфері фінансів має вагомий прикладний аспект, оскільки з огляду на результати таких досліджень більш зрозумілими та достовірними є перспективи розвитку фінансового ринку країни та економіки в цілому.

Створення й формування накопичувальних фондів вимагає не лише відповідного законодавчого забезпечення, а й наявності певних соціально-економічних передумов. Однією з головних передумов є наявність такого рівня середньодушового доходу в економіці, обсяг якого перевищує прожитковий мінімум. Дослідження співвідношення доходів та витрат населення з таких позицій по суті є таким критерієм, який дозволяє на якісному рівні дати оцінку потенціалу заощаджень населення України.

В період після розпаду СРСР доходи фізичних осіб в еквіваленті купівельної спроможності впали до критичного рівня. Це призвело до масштабної соціально-економічної кризи, коли внаслідок неконтрольованої емісії грошей номінальні доходи зростають та майже симетрично падає реальна цінність отримуваних фізичними особами грошей.

Це період первинного накопичення капіталу, який характеризується значним рівнем розшарування суспільства за рівнем отримуваних доходів. В таких умовах тіньові та не обліковані доходи фізичних осіб фактично не працюють на українську економіку

в найбільш продуктивному їх значенні як джерело заощаджень та в подальшому інвестицій в економіку. На сьогодні тінювий сектор становить близько 50% ВВП, в якому від \$10 до 20 млрд. тінювих заощаджень

На сьогоднішній день Україна немає достатніх соціально-економічних передумов для виникнення джерела потужного інвестиційного ресурсу, яким є заощадження населення. Це пов'язано за такими обставинами.

У структурі доходів населення значне місце займають необліковувані доходи населення, джерелом яких є великий тінювий сектор української економіки, а також доходи значної кількості українських «остарбайтерів».

У структурі доходів населення України висока питома вага «первинних» видатків (купівля товарів та оплата послуг). Значна частка споживчих видатків у структурі витрат — це ознака бідної країни і бідного населення. В Україні ця частка для абсолютної більшості населення ніколи не була меншою 70%.

В Україні існує невідповідність доходів сімей з дітьми, особливо багатодітних сімей, та розміру прожиткового мінімуму цих сімей. Проведений на основі офіційних статистичних даних аналіз балансу доходів та витрат сімей, що мають більше двох дітей, вказує, що співвідношення не є позитивним. Враховуючи структуру розподілу усіх домогосподарств України за кількістю дітей, доходимо висновку, що сукупний потенціал заощаджень населення України залишається незначним.

Якщо формування заощаджень уповільнюється чи зовсім зупиняється, починаються скорочення інвестицій та "проїдання" раніше нагромадженого капіталу. Така ситуація звичайно виникає в умовах тривалої інфляції, коли населення перестає робити нові заощадження і навіть витрачає попередні під загрозою втрати їх через інфляцію.

Ці процеси чітко проявлялися в економіці України в 1992-1994рр., коли внаслідок гіперінфляції попередні заощадження населення повністю знецінилися, а нові заощадження в національних грошах не створювалися. Інвестування в розвиток виробництва в цей період фактично припинилося, за винятком незначних вкладень за рахунок централізованих коштів державного бюджету.